

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
ÜHEKSAKÜMNE TEISE ISTUNGI
PROTOKOLL**

Riigikohtu konverentsisaal, Tartus

9. detsembril 2016. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Villu Köve, riigikohtunik
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Hannes Vallikivi, Eesti Advokatuuri esimees
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Iris Kangur-Gontšarov, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Heili Sepp, Õiguskantsleri Kantselei, osakonnajuhataja-õiguskantsleri nõunik
Lavly Perling, riigi peaprokurör

Teised osalejad:

Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Merje Talvik, Riigikohtu kommunikatsiooniosakonna juhataja
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Kadri Palm, Tartu Halduskohtu esimees
Liis Lindström, Riigikohtu esimehe nõunik
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu esimees
Anne Palmiste, Viru Maakohtu esimees
Astrid Asi, Viru Maakohtu kohtunik
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu kohtudirektor
Virve Altuhoova, Viru Maakohtu kohtudirektor
Jaanus Karilaid, Riigikogu õiguskomisjoni esimees
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse juhataja
Aare Pere, Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik
Triin Lepp, Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik
Maret Saanküll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse analüütik
Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik

Juhatas:

Protokollis:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna kohtute talituse nõunik

Algus: 9.12.2016. a kell 11.00

Lõpp: 9.12.2016. a kell 14.25

Istungi päevakorras on:

1. **30.09.2016. a KHN-i 90. korralise istungi protokoll ja 18.10-26.10.2016. a KHN-i 91. elektroonilise istungi protokoll kinnitamine** – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe
Otsuse projekt: KHN kinnitab 30.09.2016. a KHN-i 90. korralise istungi protokoll ja 18.10-26.10.2016. a KHN-i 91. elektroonilise istungi protokoll.
Materjalina lisatud protokollid.
2. **Tartu Maakohtu esimehe ja Viru Maakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel** – Justiitsministeerium; esimehe kandidaatide sõnavõttud
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku **Liivi Loide** nimetamiseks Tartu Maakohtu esimeheks. KHN annab nõusoleku **Astrid Asi** nimetamiseks Viru Maakohtu esimeheks.
Materjalidena lisatud memod, üldkogude arvamused ja konkursikomisjoni arvamused.
3. **Ülevaade 2017. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel** – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN annab arvamuse 2017. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete kohta.
Materjalidena lisatud memo ja eelarvetabel.
4. **Menetlusseadustike rakendusanalüüsi töögrupi töö tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Triin Lepp, Aare Pere
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust menetlusseadustike rakendusanalüüsi töögrupi ettepanekute suhtes.
Materjalidena lisatud memod, analüüs.
5. **Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud memo.
6. **Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Riigikohus, Liis Lindström
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
7. **Info 2017. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Pikamäe: Päevakord on välja saadetud ja teen ettepaneku täiendada päevakorda punktiga, mis puudutab kohtute tegevuse eesmärgistamist. Kas sellise päevakorra täiendamise ettepanekuga ollakse nõus?

KHN-i liikmed on nõus teema „Kohtute tegevuse eesmärgistamine“ lisamisega päevakorda.

Otsus: KHN kinnitab päevakorra.

KHN-i järgmise aasta istungid toimuvad 24. märts, 1-2. juuni, 29. september, 8. detsember.

1. 30.09.2016. a KHN-i 90. korralise istungi protokoll ja 18.10-26.10.2016. a KHN-i 91. elektroonilise istungi protokoll kinnitamine – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Kas kellelgi on protokollidele täiendusi?

Kellelgi ei ole märkuseid protokollide kohta.

Otsus: KHN kinnitab 30.09.2016. a KHN-i 90. korralise istungi protokoll ja 18.10-26.10.2016. a KHN-i 91. elektroonilise istungi protokoll.

2. Tartu Maakohtu esimehe ja Viru Maakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel – Justiitsministeerium; esimehe kandidaatide sõnavõttud

Pikamäe: Nõukogu saab kandidaatidele küsimusi esitada. Kõigepealt otsustame Tartu Maakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmise. Kas tunned jõudu ja tahtmist raskel ja vastutusrikkal ametikohal jätkata?

Loide: Jätkamise otsus ei tulnud kergelt ja ma kaalusin, kas olen valmis teist ametiaega esimehena jätkama. See ei saa kindlasti olema lihtne, kuna maakohtu ees on erinevaid väljakutseid.

Perling: Prokurörid on kiitnud koostööd Liivi Loidega. Kuidas sina suhtud kohtunike spetsialiseerumisse majandusasjades ja alaealiste asjades?

Loide: Mina olen selle poolt, et võiks olla spetsialiseerumine, kuid kohtute vaates võib see jääda ressursi taha. Tänapäevaks oleme jõudnud selleni, et üritame kokku leppida, mis võiksid kuuluda majandusasjade alla ja püüame leida maakohtus kohtunikud, kes nende asjadega tegelema hakkavad. Ma loodan, et järgmisel aastal jõuame Tartu Maakohtus selleni, et meil on majandus asjadele spetsialiseerunud kohtunikud. Ka alaealiste asjades on meil teatav spetsialiseerumine olnud ja Tartu kohtumajas on üks kohtunik, kes tegeleb alaealiste asjadega.

Saarmets: Kas sa oskad arvata mitu kohtumaja Tartu Maakohtul on siis, kui sinu ametiaeg hakkab lõppema?

Loide: Ma loodan, et viis kohtumaja.

Pärsimägi: Kas maakohtu kohtumajade hulk ei kujunda, muuda ega sega kohtunike spetsialiseerumist?

Loide: Praegu me planeerime spetsialiseerumist üle maakohtu, et näiteks majandusasjades oleks maakohtus kolm spetsialiseerunud kohtunikku, kes teenindavad üle maakohtu.

Pikamäe: Tartu Maakohtu üldkogu toetab sinu kandidatuuri ja konkursikomisjon toetab samuti ühehäälselt.

KHN-i liikmed häälevatavad Liivi Loide Tartu Maakohtu esimeheks nimetamise suhtes.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

KHN annab nõusoleku Liivi Loide nimetamiseks Tartu Maakohtu esimeheks.

Pikamäe: Viru Maakohtu esimehe ametiaeg saab järgmise aasta alguses läbi ja konkursikomisjon on teinud ettepaneku ning minister on aktsepteerinud nimetada sellele ametikohale Astrid Asi.

Sepp: Sinu vastutuspiirkond on Virumaa ja see hõlmab ka seda Ida-Virumaa nurka, mille kohta on palju arutatud, kas seal on piisavalt Eesti riigi kohalolu ja milliseid riigiasutusi sinna viia võiks. Kas sina tunned endal mingit vastutust ja laiemat missioonitunnet seoses selle piirkonnaga või näed oma tegevust konkreetselt seoses Viru Maakohtu juhtimisega ja kohtuniku igapäeva tööga?

Asi: Ma arvan, et kohtu juhtimine eeldab seda, et ma pean aktiivsem olema, kuna kohtutöö on töö kogu ühiskonna heaks.

Pappel: Mis on praegu suurimad väljakutsed Viru Maakohtu jaoks?

Asi: Põhilised küsimused on seotud personali ja avalike suhetega.

Pappel: Kas personaliküsimused puudutavad pigem kohtunikke või kohtujuriste?

Asi: Kohtunikke ja abipersonali.

Pappel: Kas ei ole piisavalt inimesi, kes kandideeriksid nendele kohtadele?

Asi: Tuleb mõelda, kuidas hoida neid inimesi, kes on juba hetkel tööl, et nemad ära ei läheks.

Perling: Kas sul on mõtteid, kuidas Ida-Virumaal menetlustähtaegu lühendada? Kas sa oled mõelnud, mida sina teeksid esimeheks saades teisiti ja mida saaks prokuratuur teha teisiti, et menetlustähtaegu lühendada?

Asi: Esimene põhjus on see, et koormus on Viru Maakohtus jaotunud ebaühtlaselt ja esimehena ma prooviksin koormuse kohtus ühtlasemalt ära jaotada. Samas ei piisa ainult sellest, et kohus sellega üritab tegeleda, kuna menetlusajad sõltuvad ka prokuröridest ja kaitsjatest.

Vallikivi: Sa ütlesid, et näed missiooni laiemalt riigi kohalolu tagamisel Ida-Virumaal ja kas sul on mõtteid, kuidas meelitada sinna juriste? Meil on Justiitsministeeriumi ja prokuratuuriga koostöös konkurss, kus on ka raha välja pandud, et inimesi Ida-Virumaale tööle meelitada, kuid tegelikkuses inimesed ei jää sinna. Kas on muid meetmeid, kuidas sinna inimesi tööle saada?

Asi: Minu nägemuse kohaselt tuleks tegeleda noorte inimestega süsteemselt. Tuleb tuua inimesi Ida-Virumaale väljastpoolt, tuleb neile näidata, et sisuliselt on seal lahendamiseks väga huvitavaid asju. Samuti on üks võimalus see, et koostöös Eesti Advokatuuri ja prokuratuuriga tekitada rohkem võimalusi praktikaks, et noored tahaks sinna tulla.

Pärsimägi: Tudengid on öelnud, et nemad ei välista Ida-Virumaale tagasi minekut. Kui teate, et keegi sealt piirkonnast on ülikooli astunud, kas siis olete temaga ise ühendust võtnud ja praktikale kutsunud?

Asi: See on üks koht, kus oleks võimalik ülikooliga koostööd teha.

Pikamäe: Kui jätame kohtunikud kõrvale ja vaatame tugipersonali, siis kuidas nende palgatase on võrreldes teiste Ida-Virumaal asuvate riigiasutustega? Teadupärast maksavad mõned asutused seal töötamise eest spetsiifilist regioonitasu ja kohtusüsteem pole seda siiani teinud.

Asi: Sekretäride suhtes ma ei oska öelda aga juristid ostetakse politsei ja Maksu-ja Tolliameti poolt üle.

Pikamäe: Kas sul on mõtteid, kuidas inimesi kinni hoida, et nad kohtust ära ei läheks?

Asi: Tuleks leida võimalus, et inimestele maksta kõrgemat töötasu ja töökeskkond peaks olema piisavalt meeldiv, et inimesed tahaksid seal töötada.

Pikamäe: Konkursikomisjon on häälteenamusega teinud ettepaneku ministrile esitada Viru Maakohtu esimeheks Astrid Asi ja Viru Maakohtu üldkogu on häälteenamusega Astrid Asi kandidatuuri toetanud.

KHN-i liikmed hääletavad Astrid Asi Viru Maakohtu esimeheks nimetamise suhtes.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

KHN annab nõusoleku Astrid Asi nimetamiseks Viru Maakohtu esimeheks.

Otsus: KHN annab nõusoleku Liivi Loide nimetamiseks Tartu Maakohtu esimeheks. KHN annab nõusoleku Astrid Asi nimetamiseks Viru Maakohtu esimeheks.

3. Ülevaade 2017. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel –
Justiitsministeerium

Aavik: 2017. aasta eelarve paneb raskesse olukorda see, et varem Harju Maakohtu registri- ja kinnistusosakonna kasutuses olnud Tondi äripinna üürikulud on 2017. aasta riigieelarves kohtusüsteemilt ära võetud. See tuli ootamatult, kuna need üürikulud olime planeerinud kinnistus- ja registriosakonna reformi tulemusena jätta kohtusüsteemile ja olime esitanud vastavad finantsandmed Rahandusministeeriumile ja selliselt oli meie reformi ettepanek 2014. aastal esitatud Vabariigi

Valitsusele. 2015. aastal viisime reformi ellu ja 2015. aasta suvel lõpetasime Tondi äripinna lepingu. Alates sellest ajast on see raha olnud kohtusüsteemi kasutuses. Rahast katsime reformi läbiviimisega tekkinud ühekordseid kulutusi, kohtute majandamiskulude puudujääki ja 130 000 euro ulatuses kohtunikuabide lubatud palgareformi. See oli määruse kujul Vabariigi Valitsuse otsus. 2016. aasta eelarvesse jäeti Tondi äripinna üürikulu meile alles, kuid sellele vaatamata ei ole seda raha enam 2017. aasta eelarves. Lisaks oli juba eelnevalt teada, et kohtute majandamiskulude osa on olnud miinuses. Kui varasematel aastatel jagasime eelarvet lähtuvalt eelmise perioodi tegelikest kuludest, siis sellel aastal otsustasime jagada eelarve ära kõikide kohtute vahel, et saada teada reaaluudujääk ning vaatasime, kuidas see ära katta nii, et eelarve oleks nullis. Selgus, et eelarvevahendite puudujääk on 1,409 miljonit eurot. Põhiliselt mõjutavad miinust kolmandate isikute kulude ja postikulude kasv summas 600 000 eurot ja ülejäänud osa on IT kulude kasv, mis on olnud kohtusüsteemil viimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt kasvanud kuluartikkel ja raha selle jaoks ei ole eraldatud. Euroopa Liidu struktuurifondide arvel on arendatud uus KIS, e-toimik ja avalik e-toimik. Need kõik on toonud kaasa ülalpidamiskulusid ja litsentsikulusid. JM on Rahandusministeeriumilt selleks raha taotlenud nt nii 2010. kui ka 2011. aastal, aga nendeks kuludeks katet saanud ei ole. Need kulud tekitavad kohtute eelarvesse juurde 400 000 eurot puudujääki. IT kulud olid kohtusüsteemil ka varasemalt, kuid siis olid need palju väiksemad. Täna on IT-tugi kohtusüsteemil suhteliselt hea. Kui me saame KIS-i rakendatud ka Riigikohtus, siis saame kaaluda IT-toe vähendamist. Sellepärast muutsime eelarve põhimõtteid võrreldes eelnevate asjadega nii, et kõik kulud on eelarvetabelis nähtavad ja eelarve on tasakaalus. Kui raha jääb aasta jooksul üle, siis saame seda kohtutele lisaks anda.

Eelarvestruktuuris on kohtuametnike personalikulusid vähendatud sellel määral, mis on puudujääk ehk 5 % ulatuses Me ei saa majandamiskulusid vähendada, kuna neid me ei saa kontrollida. Kui mõni kohus suudab hoida kokku majandamiskulude pealt, siis saavad nad seda kasutada personalikulude jaoks.

Arvestatud on ka täitmata kohtunike kohtadega, millest jääb üle 328 000 eurot, seega kui täidame need kohtunikukohad ära, siis tuleb leida muid kattekohti.

Pappel: Mille arvelt te selle miinuse katate?

Aavik: Eelarvestruktuuris on personalimahtusid vähendatud sellel määral, mis on puudujääk. Me ei saa majandamiskulusid vähendada, kuna neid me ei saa kontrollida. Kui mõni kohus suudab hoida kokku majandamiskulude pealt, siis neil jääb personalikulude jaoks raha üle.

Pappel: Kas need on kohtujuristi ja kohtuametnike kulud?

Aavik: Jah, need on proportsionaalset igalt poolt laenatud.

Pappel: Kui suurel määral?

Aavik: Umbes 5% ulatuses. Arvestatud on ka täitmata kohtunike kohtadega, millest jääb üle 328 000 eurot ja kui täidame need kohad ära, siis tuleb leida muid kattekohti.

Pappel: Mida see kohtutele tähendab? Kas see tähendab koondamist?

Aavik: Esiteks tähendab see seda, et kui mõni töötaja läheb ära, siis ei võeta uut asemele ja oodatakse sellega ning kui keegi on pikalt haige, siis ei võeta asemele teist inimest. Selline puudujääk on teatud volavuse ja tingimuste kokkulangevusel suures organisatsioonis võimalik kokku hoida ilma koondamiseta.

Pappel: Kas eelarvetabelis on arvestatud ka seda, et sotsiaalmaksu vähendamist ei tule?

Aavik: See tuli meile ebaseeldivad üllatusena ja sellega on välja saadetud eelarvetabelis arvestatud.

Pappel: Miks on kohtute IKT püsikulud nii suured? Selleks aastaks oli nendeks planeeritud 340 000 eurot ja järgmiseks aastaks 490 000 eurot. Millest tuleneb nende kulude suurenemine?

Aavik: Need kulud ei suurenenud ja on olnud mitu aastat sellisel tasemel. Vastavalt sellele, kuidas esialgsed infosüsteemid on valmis saanud ja kohtute riistvara kulud on kasvanud on need kulud jõudnud sellele tasemele. Muutunud oli ka ühe litsentsi hind, mille muutumist me ei saa mõjutada.

Pappel: 2016. aasta eelarve seletuskirjas KHN-ile olid IKT kulud 340 000 eurot.

Aavik: Need kulud olid seal valesti prognoositud. Mina ei saa nende summade määramist mõjutada, kuna IT kulud jaotatakse Justiitsministeeriumis ära tsentraalselt. Näiteks E-toimiku kulud jagunevad Prokuratuuri, kriminaalpoliitika osakonna ja vanglate osakonna vahel.

Raud: Vaatasin 2016. aasta eelarve muutmise eelarvet, kus on näha, et esimese ja teise astme kohtute eelarvet suurendatakse ja seejärel vähendatakse 980 000 euro võrra, mis suunatakse RIK-i. Osaliselt IKT haldus- ja hoolduskuludeks ja osaliselt investeringuteks ning seletuskirjast selgub, et see kulu oli kohtutele teada, kuid seda sai teha hiljem, kui tegelikult kulutused selgusid. Kas tegelikult eelarve planeerimine järgmiseks aastaks on tegeliku vajadusega või on kohtute IKT kulud oluliselt suuremad?

Aavik: Kanname lisaks sellele üle ka 2016. aasta ülejäägi. Kui meil selgub 2018. aasta eelarve perspektiiv, siis me saame otsustada selle kasutusse võtmise. Kui saame kindluse, et 2018. aasta eelarves taotleme praeguse miinuse katmist selliselt, et kohtunike tööjõukulu, kohtute majandamiskuludes postikulu ja kolmandate isikute kulu viiakse arvestuspõhiseks. Sellel aasta lõpus RIK-ile üle kantud raha on mõeldud nii selle, kui ka järgmise aasta kulude katteks. RIK-il on oma tulu, mille arvelt nad saavad kulusid ette kanda ja me peame selle tagantjäreli kompenseerima. Umbes 300 000 eurot on RIK-il olemas reservina kohtute IKT kulude katmiseks, kuid see ei muuda püsikulude suurust eelarvestruktuuris.

Pikamäe: Esimese ja teise astme kohtute eelarvete kujundamine on olnud läbipaistmatu ja on opereeritud esimese ja teise astme kohtute täitmata kohtunike kohtade rahadega. Kuivõrd täitmata kohti enam ei ole, siis ongi tekkinud selline olukord nagu meile kirjeldati. Kui puuduolev raha tuleb esimese ja teise astme kohtutel järgmisel aastal hoida, kas siis on selge ministeeriumi seisukoht, et kohtud peavad hakkama inimesi koondama?

Aavik: Kui ei saa muidu hakkama, siis peavad kohtud inimesi koondama.

Loide: Praegu jäi mulje, et personalikulude eelarve väheneb ainult 5%, kuid see ei ole päris täpne. 5% võetakse maha, mitte eelarvest, vaid täidetud kohtade palgakulust mingil ajahetkel. Ehk on võetud ühe päeva seisuga meie realselt täidetud ametikohad ja reaalne kulu ning seda vähendatakse 5%. See tähendab, et meie tööjõukulu väheneb rohkem kui 5%.

Pikamäe: Milliseid samme sa kohtujuhina pead astuma, et sellise eelarvega toime tulla?

Loide: Pooleli jääb arengueesmärkide reform, et meil peaks 2018. aastaks olema teatud arv kohtujuriste. Probleeme tuleb seoses seadusest tulenevate lisatasude maksimisega ja seega ei saa rääkida ka ametnike motiveerimisest.

Siigur: Kui raha ei ole, siis tuleb kokku hoida. See, kuidas ma sellega hakkama saan ei meeldi kellelegi. Ainukene võimalus seda teha on kohtujuristide palgafondi arvelt, mis tähendab seda, et lapsehoolduspuhkusel olevate kohtujuristide asemele ei võeta ajutisi asendajaid ja tühjaks jäänud kohti ei täideta. Kui osad kohtunikud töötavad kohtujuristiga ja osad ilma, siis lõpuks kannatavad igasugused arvnäitajad, millega me oleme harjunud kohtu töö tulemuslikkust hindama. Kuidas sinu hinnangul, Marko Aavik, võiks 2017. aasta kitsas rahakott mõjutada vabanevate kohtunikukohtade täitmist? Ametnike osas on meil mingi mänguruum, kuid kohtuniku koha täitmine on puhtalt ministeeriumi käes. Kas need kohad jäetakse pigem täitmata, et tekiks vaba raha?

Aavik: Meie ühine seisukoht kantsleriga on, et see jääb kohtujuhi otsustada. Kui tahetakse täita kohtuniku koht, siis tuleb see raha leida kohtu seest kohtujuristide palgaraha arvelt. Ministeerium ei saa teha seda otsust, et me ei täida kohtuniku kohti.

Kerstna-Vaks: Tartu Ringkonnakohtu esimehena olen seisukohal, et meil on olnud suured probleemid kohtujuristide kohtade komplekteerimisega ka praeguste töötasude juures. Esimese astme kohtust ei taha inimesed ringkonnakohtusse tulla, kuna selleks ei ole mingit täiendavat motivatsiooni. Tartu Ringkonnakohtu kohtudirektor on öelnud, et 5% majandamiskulude vähendamisega meie ei tule toime. Maksimalne vähendamine võib olla 2,5%. Liivi Loide tõi õigesti välja, et personalikulud ei vähene tegelikult 5%, vaid võetakse ära 5% ühel päeval tööl olevate töötajate palgast. Viimastel aastatel oleme

rääkinud sellest, kuidas kohtud on paremini komplekteeritud, kuidas inimeste tase tõuseb ja nende palgad on koguaeg paranenud. Nüüd saame rääkida sellest, kuidas kohtud saavad oma tulemusi täita ainult nende rahaliste ressursside tingimustes, mida seadusandlik ja täitevvõim on meile võimaldanud. Kõik CEPEJ-i materjalid alates aastast 2001 ütlevad, et kohtute rahaliste vahendite tagamine on parlamentaarse ja täitevvõimu ülesanne. Kui kohtutelt võetakse raha ära, siis tähtajad ilmselgelt pikenevad. Me ei ole selle olukorraga rahul ja me oleme seda ka ministeeriumis öelnud.

Kikerpill: Meie saame oma palgad välja maksta eeldusel, et mõni koht on vahepeal täitmata. Motiveerimiseks meil raha ei jää, kuid loodan, et me ei pea kedagi ka koondama.

Reinola: Kui koosseisud on täidetud ja 5%list liikumist ei ole, siis ei tule kuskilt lisaraha, mille eest saaks maksta lisatasu, kui inimesed töötavad puuduolevate inimeste eest. Kui ülejääki ei teki, siis ma ei oska öelda, mis ringkonna kohtus septembris või oktoobris saab. Koondamisest ma ei taha rääkida, kuna peame tagama õigusemõistmise. Variant, et valida ühe kohtuniku või kahe kohtujuristi vahel, pole mulle vastuvõetav. Kohtujuristide projekt on ennast õigustanud ja on andnud tulemusi ning kui peame hakkama kohtujuriste koondama, siis see on tagasiminekuks.

Palmiste: Nõustun eelöelduga.

Palm: Tartu Halduskohus seisab suure probleemi ees, kuna meil on suvel ära minemas kaks kohtunikku ja kui me tahame need kohad täita, siis peaksime koondama pooled kohtujuristid.

Aavik: Tuleb vaadata, et süsteemis vähendamised ühetaoliselt jaguneksid ja kui väikses kohtus lähevad pooled kohtunikud ära, siis see ei tähenda seda, et kõik kohtujuristid tuleks kohtade täitmiseks koondada. Ministril on olnud juttu kõrgema astme kohtunikega, kes on seisukohal, et kohtujuriste võiks olla vähem. Statistika järgi peab Harju Maakohu tsiviilasjade kohtunik tegema aastas 400-500 kohtulahendit ja pole mõeldav, kui tal ei ole kohtujuristi. Meil on kaks võimalust, kas me suurendame kohtunike arvu ja vähendame kohtujuriste või jätkame selle mudeliga, et igal esimese astme kohtu kohtunikul on üks kohtujurist. Sellepärast on ettevalmistatud memo, kuna meil on vaja KHN-i toetust, et me ei läheks seda teed, et kohtujuristide arv väheneks ja me nõrgestaksime sellega kohtusüsteemi.

Siigur: Esimese ja teise astme kohtunike arvu määrab kindlaks minister. Kui seadusandja on andnud ministrile volituse määrata kindlaks kohtunike arv, siis on see ministri ja seadusandja vaheline asi, kuidas leida raha selleks, et määratud arvule vastav palgafond oleks olemas. Kui seda palgafondi ei ole, siis tuleb ministril muuta määratud kohtunike arvu.

Kõve: Ei ole põhjust arvata, et 2018. aasta kohtute eelarves on rohkem raha ja seega on põhiline probleem selles, mis saab edasi pikas perspektiivis. Sellest tulenevalt oleks viimane hetk mõtlema hakata kuidas toimida, et järgmisel aastal ei oleks olukord veel halvem. Kõige suuremad kulud on personalikulud ja infosüsteemidega seotud kulud. Peaks tegema analüüsi selle kohta, kui palju kohtunikke ja kohtujuriste peaks Eestis olema. Probleem jääb alles ja peaks mõtlema, mis 4-5 aasta pärast juhtub. Postikulude probleemi oleks näiteks võimalik kiiresti seadusega muuta ja panna postikulud hagejate kanda, nagu see kunagi ka oli.

Aavik: Koondamine on ka minu hinnangul kohtusüsteemi suhtes ebaõiglane, kuna majandamiskulude katmine personalikulude arvelt ei ole õige. Kolmandate isikute kulud olid 2009. aastal 190 000 eurot ja 2017. aastal on need 550 000 eurot ning süsteem ei tohiks minna seda teed, et katame need kulud kohtujuristide arvel. Kohtunike palgakulu, kolmandate isikute kulud ja postikulud võiksid olla riigieelarves arvestuslikud. Selline ettepanek on memona KHN-ile esitatud ja palume sellele ideele KHN-i toetust. Siis ei teki ka küsimusi seoses kohtuniku kohtade täitmisega. Mina palun, et KHN ka selle küsimuse otsustaks. Esimese astme kohtu tsiviilkohtunik ei tule kindlasti toime ilma kohtujuristita.

Loide: Kriminaalkohtunik ei tule ka kindlasti toime.

Pappel: Marko Aaviku viimast ettepanekut ma toetan. Järgmise aasta suhtes ei ole õiglane, et probleemiga peavad tegelema kohtud ja koondama kohtujuriste ja kohtuametnikke. Ministeerium on teinud finantsiliselt vaele arvestuse ja peaks oma reservide arvelt kohtutele raha leidma. Kui kohtute eelarves on raha puudu, siis ei peaks korraldama ka kohtuametnike motivatsiooniüritusi ja motivatsioonireise kohtujuhtidele.

Sepp: Kohtupoolsed kommentaarid on muret tekitavad. Kui eesmärgid on seatud ja need puudutavad personaliarenguid kohtusüsteemis, milleks oli kohtujuristide leidmine, siis on vale hakata seda süsteemi uuesti tagasi muutma. See on riigieelarve prioriteetide küsimus, kuhu raha suunatakse. Meil on olnud KHN-is jutuks ka elektroonilise kättetoimetamise teema ja võib-olla võiks muuta seadust ning suurendada elektroonilist kutsete kättetoimetamist.

Kangur-Gontšarov: Kõik menetlusedokumentid, mida on vähegi võimalik, toimetamegi kätte elektrooniliselt.

Loide: See teenus, mida Omniva meile pakub, ei rahulda meie vajadusi ja suurendab kordades kirjade mahtu.

Pikamäe: Olukorras, kus majanduskulude miinus ei ole tekkinud praegu, vaid aastatega kujunenud, siis oleks juba ammu pidanud vaatama, kas on mõistlik kõik eraldised kulutada kohtujuristide palkamise peale. Kõige hullem, mida praegu teha saab, on jätta kõik kohtu esimeeste vastutada.

Mul on ettepanek vaadata ministeeriumi poolt esitatud memo. Siin on välja pakutud kaks resolutsiooni projekti, mida ministeerium soovib, et KHN toetaks. Esiteks taotleda riigieelarves kohtunike tööjõukulu, kohtute majanduskuludes postikulu ja kolmandate isikute kulu arvestuspõhiseks viimist. Millal toimuvad läbirääkimised Rahandusministeeriumiga?

Aavik: Oma ettepanekud esitame märtsikuus ja läbirääkimised kestavad maikuuni.

Pikamäe: Arvan, et seda ettepanekut võiks KHN sisuliselt toetada. Esiteks loob see selguse esimese ja teise astme kohtute bilansis, mis tähendab seda, et kohtunike palgakulu antakse kohtutele vastavalt täidetud kohtadele. Seda toetab ka see, et Riigikohtu eelarves on kohtunike palgakulu juba aastaid arvestuspõhine. Samuti on mõistlik, et arvestuspõhiseks muutub majandamiskulude katmine nende artiklite lõikes, mida kohus ette planeerida ja mõjutada ei saa. Teen ettepaneku toetada resolutsiooni punkti 1.

KHN-i liikmed hääletavad ettepaneku (taotleda riigieelarves kohtunike tööjõukulu, kohtute majandamiskuludes postikulu ja kolmandate isikute kulude arvestuspõhiseks viimise) toetamise osas.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletu: 0

KHN toetab ettepanekut taotleda riigieelarves kohtunike tööjõukulu ja kohtute majandamiskuludes postikulu ja kolmandate isikute kulude (ekspertiisi, tõlgi, kannatanu, tunnistaja, pankrotihalduri, rahvakohtuniku kulu) arvestuspõhiseks viimist.

Pikamäe: 1.-2. juuni KHN-i korralisele istungile planeerime 2018. aasta eelarvega seotud strateegiliste otsuste tegemise.

Otsus: KHN annab arvamuse 2017. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete kohta. KHN toetab ettepanekut taotleda riigieelarves kohtunike tööjõukulu ja kohtute majandamiskuludes postikulu ja kolmandate isikute kulude (ekspertiisi, tõlgi, kannatanu, tunnistaja, pankrotihalduri, rahvakohtuniku kulu) arvestuspõhiseks viimist.

1.-2. juunil toimuval KHN-i istungil arutab KHN strateegilisi otsuseid seoses 2018. aasta eelarve kujundamisega.

4. Kohtute tegevuse eesmärgistamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Teen ettepaneku otsustada, et esimese ja teise astme kohtute eesmärgid kiidab tulevikus heaks KHN. See ei välista seda, et ministeerium peab kohtutega eelnevaid läbirääkimisi eesmärkide suhtes, kuid kui nendes on kokkuleppele saadud, siis heaks kiidab need eesmärgid KHN. See tähendab seda, et eesmärkide juurde tuleb edaspidi tuua ka vastav finantsplaan, et me saaksime vaadata, kas nende eesmärkide saavutamine on kohtutel võimalik ka rahalises plaanis.

KHN-i liikmed hääletavad esimese ja teise astme kohtute tegevuse eesmärkide KHN-i poolt heakskiitmise suhtes.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletu: 0

KHN otsustab, et edaspidi kiidab esimese ja teise astme kohtute tegevuse eesmärgid heaks KHN.

Otsus: Esimese ja teise astme kohtute tegevuse eesmärgid kiidab edaspidi heaks KHN.

Paus 12.45-13.00.

5. Menetlusseadustike rakendusanalüüsi töögrupi töö tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –
Justiitsministeerium, Triin Lepp, Aare Pere

Lepp: Justiitsminister moodustas töörühma eesmärgiga välja töötada meetmed, millega muuta kohtumenetlused efektiivsemaks. Memos, mis teile edastati, kajastuvad meetmed, mille töörühm oma koosolekul välja pakkus ja suuresti lähtuvad need Jaana Lints-i analüüsist. Täiendavalt pakkusime meie oma talituse poolt välja lepitusmenetluse temaatika. Täna ootame KHN-i tagasisidet, arvamusi ja mõtteid nende meetmete suhtes. Samuti on 13. jaanuariks 2017 oodatud teie kirjalikud seisukohad. Meie järgnevad sammud sõltuvad sellest, milline on KHN-i seisukoht meetmete suhtes ja millised meetmed võiksid muudatuste paketti minna. Esialgse tööplaani tsiviilkohtumenetluse osas võime välja pakkuda sellisena, et veebruari lõpuks valmib väljatöötamiskavatsus ja maikuu lõpuks valmib eelnõu. Teisel poolaastal on Euroopa Liidu eesistumine ja seetõttu on eelnõu koostamine planeeritud aasta esimesse poolde.

Pere: Kõigepealt räägiksin kriminaalmenetlusõiguse revisjonist, mis on selle teemaga mõnevõrra seotud ja millega on ministeeriumis eelmise aasta lõpust alates Euroopa Sotsiaalfondi rahade abil tegeletud. Moodustatud on revisjonikomisjon ja töögrupp, mis on tegelenud kriminaalmenetluse seadustiku võimalike muudatuste väljatöötamisega. Rõhuasetus on olnud kohtueelses menetlusel ja sellel, kuidas kohtueelses menetluses säästa ressursse. Töörühma loomise käigus analüüsiti kriminaalmenetluse teemasid ja need puudutavad eelkõige ringkonnakohtu ressursi säästmisele suunatud ettepanekuid. Ettepanekuid ei ole palju ja need on memos väljatoodud ning annaksin neist lühikese ülevaate.

Üks ettepanek puudutab kohtunike suuremat spetsialiseerumist. See on töökorralduslik küsimus ja seadusemuudatust otseselt ei nõua. Teine ettepanek on kasutada maakohtutes kolmeliikmelist kohtukoosseisu ja meile tundub, et see võib vähendada töökoormust ringkonnakohtutes tulenevalt suurema kvaliteediga maakohtu lahenditest. Kolmas ettepanek on ringkonnakohtus kriminaalmenetluse lihtmenetluste puhul kolmeliikmelise kohtukoosseisu asemel kasutada üheliikmelist koosseisu. Neljas ettepanek on see, et ringkonnakohtul peaks olema võimalik otsustada suulise menetluse vajaduse küsimust sõltumata menetlusosaliste taotlusest, kuivõrd suuline istung võib sellistel juhtudel olla ebavajalik. Viies ettepanek on ilmse põhjendamatus tõttu apellatsiooni läbivaatamata jätmise aluste potentsiaalne laiendamine. Ettepanekud on praegu väga üldised ja eeldavad täiendavat analüüsi aga, kui põhimõtteliselt kohtusüsteemis ollakse selliste ettepanekutega nõus, siis need võiksid liikuda kriminaalmenetluse revisjoni projekti. Kiiremad ja lihtsamad muudatused, mille suhtes on vähe erimeelsusi, oleks võimalik ära teha selles eelnõus, mis revisjoni projekti raames eelduslikult järgmise aasta esimese poolaasta käigus võiks valmida.

Sepp: Kas töövaidluskomisjon plaanitakse viia maakohtu alla?

Lepp: Selle ettepaneku tegi halduskohtuga seotud töörühma liige ja eesmärk oli see, et liita riigihangete vaidlustuskomisjon ja halduskohus. Seda ettepanekut, et liita maakohus ja riigihangete vaidlustuskomisjon, töögrupp välja ei pakkunud. Memo koostades tahtsime teiepoolset seisukohta ja seda pigem töövaidluskomisjoni halduskohtu alla liitmise kontekstis.

Vallikivi: Kas on tehtud finantsanalüüs selle kohta, millist kokkuhoidu muudatused annaksid?

Lepp: Ministri juhised olid sellised, et soovime saada tagasisidet, millised meetmed kohtusüsteem toetab, et minna edasi sisuliste analüüsidega ja mõjude hindamisega.

Vallikivi: Mis oli töörühma eesmärk?

Lepp: Eesmärk oli töötada välja meetmed, kuidas kohtumenetlust efektiivsemaks muuta. Praegu tegeleb töögrupp sellega, et saada ülevaade meetmetest, mida toetatakse ja siis viime läbi põhjalikumad analüüsid.

Vallikivi: Eesmärk on ikkagi raha kokkuhoid?

Lepp: Pigem tahetakse kohtunike töökoormust optimeerida.

Pere: Eesmärgiks on leida ka põhjendatud kokkuhoiu kohti.

Pappel: Kas siin võib olla teatud kattuvusi halduskohtumenetluse seadustiku (edaspidi HKMS) eelnõus välja toodud meetmetega?

Lepp: Ma ei oska öelda, kas siin on kattuvusi või mitte ja selle kohta tehakse hiljem, kui suunad on paigas, täiendav analüüs.

Saarmets: Mina leian, et kui HKMS-i eelnõus on väiksemaid parandusi, mis on vaja kiiremini ära teha, siis mitte panna seda ootele.

Lepp: Need on kaks eraldi asja ja HKMS-i eelnõu läheb kindlasti enne jõule kooskõlastusringile.

Kangur-Gontšarov: Kas tsiviilkohtumenetluses, lihtmenetluse asjades, kus kohus ei anna edasikaebamiseks luba, olete mõõtnud ka seda, millisel määral need meetmed muudaksid kohtu tööd efektiivsemaks?

Lepp: Töörühma koosolekul arutati üldiseid suundi ja täiendavate analüüsideni pole jõutud.

Vallikivi: Kas on analüüsitud meetmete kooskõla põhiseaduse ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga?

Lepp: Edasikaebeõiguse täiendavaid piiranguid töörühm ei toetatud. Küll aga toetati teiste riikide eeskujul seda, et menetluse sees tehtud määruste peale saab edasi kaevata koos lõpplahendiga. Loamenetluse temaatika suhtes on teiste riikide ja Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika näidanud seda, et see ei ole täiendav kaebeõiguse piirang, kuna inimestel on võimalik pöörduda ringkonnakohtusse.

Vallikivi: Kaevata võib, aga sellest ei ole inimesele kasu.

Pikamäe: See on vana vaidlusküsimus, kas loamenetlus Riigikohtus on kaebuse läbivaatamine või ei ole ja arusaam on selline, et tegemist on ikkagi kaebuse läbivaatamisega.

Lepp: Seda arutati töörühmas ja jõuti sellise seisukohani ning erinevate riikide praktika on välja toodud ka Jaana Lints-i analüüsis.

Kerstna-Vaks: Soome läks ringkonnakohtutes loamenetlusele täielikult üle eelmise aasta oktoobris ja enne seda katsetasid nad seda Rootsi eeskujul pikki aastaid. Mina toetan seda seetõttu, et lihtmenetluse kasutamine on käesolevas õiguses suhteliselt piiratud. Käisin eelmisel aastal Turus üritusel, kus põhiteemaks oligi loamenetlus ringkonnakohtus ja see on hämmastav, kui paljud riigid seda Euroopas kasutavad. Ringkonnakohtu väärhinnangut tasakaalustab kaebeõigus Riigikohtule. Soome ülemkohus teeb aastas tsiviil- ja kriminaalasjades kokku ainult umbes 160 lahendit. Kui loamenetlus on meie põhiseaduse kooskõlas, siis võiks selle kasutamist tõsiselt kaaluda.

Lepp: Jaana Lints-i poolt koostatud analüüs näitab, et kõigis riikides, kus loamenetlus on sisse viidud, on see esimestel aastatel ringkonnakohtu tööd mõnevõrra tõstnud. Seda seetõttu, et loa andmiseks või selle andmisest keeldumiseks on kindlad eeldused ja kohtupraktika loksab paika aastatega ning alles

seejärel toob see kaasa efektiivsuse kasvu. Tsviilkohtumenetluses oli teistes riikides loamenetlus piiratud rahaliste nõuetega, kuid seda on laiendatud kõikidele asjadele.

Pappel: Kas täpsustaksite, millised on need menetluslikud määrused, mida saaks vaidlustada koos lõpplahendiga? Neid on vähemalt halduskohtumenetluses marginaalne osa.

Lepp: Määruskaebuste osas ei ole spetsiifilist analüüsi läbiviidud, kuna otsime üldiseid suundasid, kus saaks menetlust efektiivsemaks muuta.

Pappel: Kas sa oskad välja tuua, mida on silmas peetud „kiirendatud menetlusega pilootkohtu asjade“ all?

Lepp: Holland on kasutanud meetodit, et esimese astme kohtul on võimalus esitada taotlus eelotsuse saamiseks kõrgeima astme kohtule ja sellest tulenevalt on ka see meede välja pakutud.

Pappel: Aga seda ettepanekut ei toetatud?

Lepp: Seda ei toetatud, kuna see kasvataks Riigikohtu töökoormust. Sellest kasvas välja idee, et pilootkohtu asju vaadataks mingisuguses kindlas valdkonnas kiiremini läbi.

Pappel: Kas sa mingit näidet ei oska tuua? Kas siin on mõeldud ikkagi seda olukorda, kus on palju ühetaolisi kohtuasju?

Lepp: Seda ei täpsustatud. Halduskohtumenetluse kontekstis seda arutati, kuid ei toodud välja ühtegi konkreetset näidet.

Vallikivi: Ma olen kindlasti selle poolt, et otsida võimalusi, et teha kohtumenetlus optimaalsemaks. Loamenetluse osas tundub mulle, et meil on erinevalt Soomest ja Rootsist ootus selleks, et asi vaadatakse sisuliselt läbi kahes kohtuastmes. Analüüsis tuleks vaadata ka seda, millise kvaliteediga on meie esimese astme kohtu lahendid ja kui palju neid muudetakse võrreldes teiste riikidega. Samuti tuleks võtta arvesse seda, et kui ka põhiseadus seda lubaks, siis kas ka päriselu sellist asja lubaks. Kui on rohkem informatsiooni, siis avaldab advokatuur hea meelega ka oma arvamust.

Pappel: Tartu Ringkonnakohtu halduskollegiumi kohtunikud arutasid neid ettepanekuid ja loamenetluse osas jäid suhteliselt skeptiliseks. Üks põhjus on see, et meie piirkonna halduskohtus ei ole sellist spetsialiseerumist nagu Tallinna Halduskohus, see avaldab mõju otsuste kvaliteedile ja ilmselt meil tuleks enamus asjadele luba anda. Samuti vaatasime ressursi ja töökoormuse aspekti. Apellatsioonikohtunikele tähendaks see seda, et kõikide asjade puhul tuleb kolmeliikmelises koosseisus arutada, kas anda luba või mitte ja seega teha endale asi sisuliselt täiesti selgeks. Peale seda tuleb asi poole aasta pärast arvatavasti tagasi ja see tuleb sisuliselt ära lahendada. Siin peaks analüüsima, kui palju on neid asju, mille suhtes võiks eeldada, et need luba ei saa.

Jaana Lints-i analüüsis on analüüsitud Soome, Rootsi, Hollandi ja Austria praktikad, kuid 90ndate aastate alguses oli Saksamaal loamenetlus ja seal leiti, et see töötab vastu eesmärgile vähendada kohtunike koormust. See tekitab paralleelse menetluse, mille peale saab kaevata ja seega venitab asja läbivaatamist ning asja läbivaatamise maht seega kasvab. Kui meil hetkel on kohtud optimaalselt kiiresti töötavad, siis kas meil on vaja kaebeõigust isikutelt ära võtta?

Määruskaebuste esitamise piiramiste puhul me ei suutnud välja tuua, kui palju on selliseid menetluslikke määruseid, mille puhul see rakenduks. Palju on selliseid määruseid, kus menetlus lõpeb ära ja nende peale peaks saama edasi kaevata. See mõju võib samuti olla üsnagi marginaalne.

Riigihangete vaidlustuskomisjoni ärakaotamist toetasime, kuna kulude kokkuhoiu mõttes ei peaks see olema Rahandusministeeriumi juures. Samas ei ole meie hinnangul mõistlik see, et vaidlustuskomisjoni liikmed tuleksid otse üle spetsialiseerunud kohtunikeks esimese astme kohtusse. Nad peaksid ikkagi ära tegema kohtuniku eksami ja vastama kõigile kohtunikele esitatavatele nõuetele. Ilmselt mõjutaks see kõige rohkem Tallinna Halduskohut.

Kohtunike spetsialiseerumine toimib Tallinna Halduskohtus, kuid Tartu Halduskohtus see ei toimiks, kuna Tartus on enamus asju kinnipeetavate asjad ja kohtunikud tahavad lahendada erinevaid asju ning

ei oleks mõistlik spetsialiseeruda kinnipeetavate asjade lahendamisele. Me ei toeta ka seda, et riigihanke asjad läheksid reformi tulemusena Tartu piirkonna alt välja.

Pilootkohtu asjade puhul ei osanud me välja selgitada, mis asjad need võiksid olla, kuna me lahendame juba hetkel riigihanke asju ja loamenetluse asju kiiremas korras.

Suuline menetluse korraldamine ainult siis kui kohtu koosseis seda vajalikuks peab. Praegu otsustab ringkonnakohtus kohtunik seda ainuisikuliselt ja loodan, et siin ei peetud silmas seda hakata kolmeliikmelises koosseisus otsustama. Üldiselt me toetame seda, et kohtul peaks olema õigus otsustada, kas teha suuline või kirjalik menetlus.

Loamenetluse juurde tagasi tulles, et kui seda peetakse siiski vajalikuks, siis annaks seda rakendada nii, et me ei vaata obligatoorselt läbi kõiki asju, vaid juhul kui kohus peab mõnes asjas vajalikuks luba mitte anda, siis vaadatakse asi läbi loamenetluse korras. Näiteks väga lihtsate kinnipeetavate asjade puhul.

Vallikivi: Me ei ole jõudnud põhjalikumalt analüüsida ja mõjusid pole veel otseselt teada, seega ei soovi hetkel midagi lisada. Memo lõpus oli arvamuste avaldamise tähtajaks 13. jaanuar 2017 ja esitame oma arvamuse siis. Üldise märkusena tahaksin lisada, et sellistesse töörühmadesse võiks kaasata peale kohtunike ka advokaadid, prokurörid ja õiguskantsleri esindaja, kuna tegemist on fundamentaalse aruteluga.

Perling: Toon välja kaks asja, mis puudutavad Prokuratuuri. Kolmeliikmelise koosseisu kompenseeriks spetsialiseerunud kohtunik. Spetsialiseerunud kohtunike kaotamine ei ole hea, kuna näiteks alaealiste asjadele spetsialiseerunud kohtunik, kes on õppinud lastega tegelema, ei ole võrdne kohtunikuga, kes ei ole seda õppinud.

Aavik: Siinkohal märgin, et spetsialiseerumise osas ei lähe olukord halvemaks ja meil on plaanis tuua märtsikuisesse KHN teema seoses alaealiste asjadele spetsialiseerumisega, kus KHN saab anda kohtutele siduvaid juhiseid tööplaanide koostamisel.

Sepp: Meie hinnangul võib neid kõiki ideid analüüsida, mis on välja pakutud. Ratsionaalne tundub määruskaebuste piiramine olukorras, kus sama küsimuse peale saab ka kohtuotsuse vaidlustamisel kaevata. Raske on muidugi öelda, palju sellest kasu tuleks.

Teistel ettepanekutel pole ka midagi viga ja analüüsides näidatakse ära tegelikud ressursi võidud.

Meie meelest on hea idee spetsialiseerumisega seotud ettepanek. Kindlasti toetame spetsialiseerumist pankrotimenetluses, konkurentsiasjades, eestkostesajades, kinnisesse asutusse paigutamise asjades. Käidi välja ka idee, et spetsialiseerunud kohtunikud võiksid rännata ka ühest kohtust teise, kui nad on spetsialiseerunud asjades, mis ei anna neile ühes kohtus täis töökoormust. Alaealiste asjades on spetsialiseerumine samuti väga oluline ja seda just laste huvides. Spetsialiseerumise puhul on ka kohtuotsused kvaliteetsemad.

Saarmets: Mina ei välista neid meetmeid, mida töörühm on võimalikuks pidanud või ka alternatiivselt välja pakkunud. Loamenetluse teema võiks jääda Riigikohtule ja ringkonnakohtu töökoormust saaks reguleerida sellega, et oleks suurem võimalus teha resolutsioonotsuseid. Võiks olla võimalus teha resolutsioonotsus, kui on seaduses sätestatud tingimused täidetud ja selle koostamisel võiksid olla ajalised piirid ning seega võiks see inimese jaoks kaasa tuua positiivse nüansina seda, et ta saab oma otsuse kiiremini kätte. Samuti võiks Riigikohus saata asja vajadusel loamenetluse käigus kohe ringkonnakohtule tagasi, mitte hakata seda ise sisuliselt lahendama ja seega ei tooks see ka Riigikohtule kaasa täiendavat töökoormust ja ka sealne menetlus võiks toimuda mõistliku aja jooksul.

Määruskaebemenetluste osas ma ei näe neid asju, mis on menetluse sisesed määrused, mida täna saab edasi kaevata, kuid mille osas peaks seda õigust piirama. Määruskaebuse esitamise võimalus on nagunii piiratud, kuna see on võimalik siis, kui see on seaduses ettenähtud või takistab asja edasist menetlust. Samas on hulk määruseid, mille osas tuleks piirata edasikaebeõigust Riigikohtusse.

Pilootkohtu asjade puhul on pigem vajalik alus, et peatada menetlus ja siis menetletakse ka seda pilootkohtu asja kiiremini. Ma ei leia, et seaduses peaks kirjas olema, et pilootkohtu asi peaks olema lahendatud mingi kindla aja jooksul, kuna see on saavutatav töökorralduslikult.

Riigihangete vaidluskomisjoni halduskohtuga liitumise osas ma jääks skeptiliseks, kuna hetkel tundub, et siis saaks kohtu eelarvele lisada ka vaidluskomisjoni eelarve, kuid see sumbub sinna lõpuks ära ja kohtute eelarvet ei paranda. Mina pooldan pigem seda, et riigihangete vaidluskomisjon jääks eraldi ja võiks esimese astme kohtule anda võimaluse selleks, et sisulisi põhjendusi ei pea uuesti üle kirjutama.

Jaaksoo: Ettepanekud on väga üldised ja ulatuslikud. Analüüse vaadates tuleb arvesse võtta ka seda, et ka teistes riikides sisse viidud meetmed pidevalt arenevad ja neid pidevalt muudetakse või täiustatakse. Kui võetakse ette põhjalikke meetmeid nagu näiteks loamenetluse rakendamine, siis selle taga peab olema kindlasti põhjalik analüüs ja aruteludesse peavad olema kaasatud ka kohtunikud. Samuti peab eelnevalt selgeks tegema, kas see toob endaga kaasa ka soovitud kasu.

Kohtunike spetsialiseerumine võiks olla igal alal. Kolmeliikmeline kohtukoosseis oli kriminaalis alles hiljuti olemas ja pole selge, miks sellest varasemalt loobuti.

Tuleks vaadata kehtivat seadusandlust ja seda, kas sealt oleks võimalik võtta appi väiksemaid meetmeid, kuna suurte eesmärkideni jõudmine võtab pikemalt aega, kuivõrd eelnevalt on vaja analüüsida, kuidas neid ellu viia.

Lepp: Meie mõte oligi see, et kui täna saab loamenetlus vastukaja, et selle teemaga võiks põhimõtteliselt edasi minna, siis me hakkame koostama sisulist analüüsi ja eelnõu väljatöötamise protsessis toimub kindlasti kaasamine.

Jaaksoo: Tuleb uurida ka neid meetmeid, mida on üritatud kohtumenetluses viimase 10 aasta jooksul kasutada ja mis efekti need on andnud.

Kõve: Minu seisukoht on, et kulude kokkuhoidu väljapakutud meetmete rakendamisel ei tule.

Vale on öelda, et seame sisse loamenetluse, kuna ringkonnakohtus peab ka praegu otsustama kõikide kaebuste puhul menetlusse võtmise ja lisaks formaalsetele puudustele on lihtmenetluse ja ilmselgelt põhjendamatu apellatsioonkaebuse tõke ees. Seega on meil ka hetkel need võimalused olemas, et väiksemad asjad saaksid ringkonnakohtus jääda ilma sisulise lahendita.

Kui ringkonnakohtule antakse õigus kõikide asjade suhtes otsustada, kas menetleda või mitte, siis üks oht, mida me oleme Riigikohtus täheldanud on see, et hakatakse vältima mahukate ja keeruliste asjade menetlemist.

Kui ringkonnakohtu määruste peale ei saa Riigikohtusse kaevata, siis oleks see lihtsalt õigusevastane. Kui aga oleks nii, nagu on käesolevates ettepanekutes kirjas, et määruseid ei põhjendata, siis tuleks kõik see sisuline töö Riigikohtule ja töökoormus mitmekordistuks. Kuna ringkonnakohtus ei pea põhjendusi lisama, siis Riigikohtus peab vaatama maakohtu põhjendusi ja asuma sisuliselt ringkonnakohtu asemele. Parem variant oleks see, kui suurte ja keeruliste asjade menetlemine algaks ringkonnakohtust.

Kolmeliikmeline kohtukoosseis on ressursi raiskamine ja mõistlikum oleks kaasata perekonnaasjades ja ärivaidlustes spetsialiseerunud rahvakohtunikke.

Määruskaebuste osas peab tõdema, et tsiviilkohtumenetluses ei ole palju määruskaebusi, mis ei oleks menetlust lõpetavad. Ainult hagi tagamine on selline, mis käib paralleelselt. Mina küll ei saa öelda, et hagi tagamise peale kaebeõigust saaks piirata, kuna sellel võivad olla väga halvad tagajärjed.

Lepitusmenetlust toetan, kuid selle jaoks tuleb välja töötada mingi mehhanism, et kes on need lepitajad ja kes selle menetluse eest maksab. Seda võiks kindlasti kasutada naabrivaaidlustes.

Võiks kaaluda töövaidluskomisjoni ühendamist kohtuga. Vaadates uut individuaalse töövaidluse lahendamise seadust, siis kõik sätted on seal samad mis kohtumenetluses, ainult selle erinevusega, et komisjon pole kohus. Kui ühendada töövaidluskomisjon ja kohus, siis võiks olla üks kohtunik, kes

komisjoni liikmetega asju lahendab ja maakohus ei peaks nende asjadega üldse tegelema ning siis ei oleks tövaidlustes enam põhimõtteliselt nelja kohtuastet.

Pärsimägi: Praegu on lepitusmenetluse kohta seaduses sätestatud, et kulud kantakse riigieelarvest. Ma ei oska ka kõikide meetmete suhtes seisukohta võtta, kuna ma ei tea, millised on reaalsed väljundid. Pigem nõustun sellega, et totaalne loamenetlus on veidi ennatlik. Täna võib kohus lihtmenetluse kaudu piirata edasikaebeõigust, kuid kohtud kasutavad seda harva. Meil on õigus keelduda asja menetlemast, kuid me kasutame seda samuti suhteliselt harva. Seda sätet, mis lubab meil menetlusvea tõttu asja kohe tagasi saata, kasutame korra aastas. Me ei kasuta neid võimalusi, mis meil täna on ja loamenetlusega tuleks lihtsalt üks aste vahele ning me hakkame neid ikka menetlema. See, mis siin oli kirjas, et kui me menetlusse ei võta, siis peame põhjendusega määruse tegema, tsiviili kohta ei kehti – me teeme resolutsioonmääruse.

Käesolevates ettepanekutes on ettenähtud osalise loa andmise võimalus, kuid ei peaks seda asja liiga keeruliseks ajama. Kõik võiks olla piisavalt selge ja lihtne.

Lihtmenetluse piirmäära tõstmise vastu ei ole mul midagi. Võiks olla mingi analüüs selle kohta, miks praegu lihtmenetlust väga ei kasutata.

Kangur-Gontšarov: Loamenetlus on ahvatlev, aga võin öelda, et menetlusosalised ei ole valmis selleks, kuna praegu kaevatakse edasi iga sisuline otsus. Tihti juhtub nii, et ka ringkonnakohtu lahendit muudetakse. Seda ka väga lihtsates asjades, kuna meie seadused on pidevas muutumises ja Riigikohus on andnud suuniseid. Arvan, et me ei ole selleks valmis, kuna meil ei ole aastatepikkust õiguskultuuri ja seaduseid, mida oleks koguaeg ühtemoodi kohaldatud.

Kõigi teiste väljapakutud meetmete suhtes arvan, et tuleks olemasolevaid võimalusi suurendada. Mina ei suutnud samuti meenutada ühtegi määrust, mida ei peaks saama ringkonnakohtusse edasi kaevata. Esimese astme kohtunikuna tunnen, et nende hagi tagamiste juures, mida järgmisel päeval peab lahendama, võiks olla nii, et kui ma olen korra juba need lahendanud, siis ma ei tahaks rohkem sellega tegeleda. Siin võiksid olla teised tähtajad.

Kui isikutel ei ole tahet otsida lepitust, siis kohustusliku lepitusmenetluse sätestamine on lihtsalt üks kuluartikkel.

Siigur: Erinevaid loamenetlusi arutasime ka praegu ministeeriumi menetluses oleva HKMS-i eelnõu tegemise raames. Päril sellist loamenetlust, nagu siin on välja pakutud, olema ei saa, aga HKMS-i eelnõus on välja toodud, kuidas ilmselgelt ebavajalikest, aga tänase seaduse mõttes kaebeõigusega hõlmatud asjadest lahti saada.

Samas eelnõus vaatasime üle ka määruskaebuste esitamise piiramise ja Virgo Saarmetsal oli õigus selles, et eelkõige tuleb piirata kaebamist kolmandasse astmesse ning on võib-olla mõningad juhud, kui menetluse kestel ei peaks määruskaebuse esitamise õigust olema. Põhjus, miks see õigus täna antud on, seisneb selles, et kui on määrusega lahendatav küsimus, kus kõrgema astme kohtu teistsugune seisukoht tooks kaasa kohtuotsuse automaatse tühistamise ja selle alama astme kohtule tagasisaatmise, siis on parem see eelnevalt määruskaebusega ära lahendada. Viimastel aastatel on kohtunikukonnas järjest rohkem jõutud arusaamale, et kaevatava määruse tegemine esimeses astmes ja selle määruskaebusega vaidlustamine ei takista tegelikult asja läbivaatamist esimeses astmes.

Toetan Virgo Saarmetsa seisukohta, et n-õ pitsatmenetluse võimalust tasub kaaluda, kuid sellega ei saa liiga kaugele minna.

Olen proovinud halduskohtumenetluses paar korda viia läbi lepitusmenetlust ja mulle tundub, et see kulutab ainult aega.

Riigihangete vaidlustuskomisjoni ära kaotamist mina ei toeta, kuna tegemist on spetsiifiliste ärivaidlustega ja peaks olema mingisugune väga selge kokkuhoid, et see põhjendaks selle komisjoni kaotamist. Loogilisem tundub ära kaotada tövaidlustuskomisjon.

Tuleb vaadata ka seda, mis täna seaduses kirjas on. Ilmselgelt põhjendamatu apellatsioonkaebuse tagastamise kohta on memos kirjas, et seda tuleb põhjendada samamoodi nagu kohtuotsust, kuid seda ei ole tegelikult seaduses kirjas. Kohtusüsteemi sees tuleb kokku leppida põhjendamisnõuetes. Esimese

astme kohtutel on arusaam, et kõrgema astme kohtutes nõutakse pikka ja üksikasjalikku põhjendamist, kuid tegelikult ei ole nii.

Reinola: Õgvendamise eesmärkidega tasub edasi minna.

Pikamäe: Esimeses etapis võiks välja selgitada, millised mõtted toetust väärivad. Automaatselt ei saa välja jätta ühtegi ettepanekut. Edasise analüüsi käigus tuleb respektierida tänast menetlusseadustike erinevust. Oleme olukorras, kus meil on viis menetlusseadust ja neid ühtlustada pole suudetud. Ideed saavad olla edukad siis, kui neid kohaldada olemasolevate võimalustega. Tuleks need meetmed istutada kehtivasse õiguslikku olustikku, mitte koheselt muuta regulatsiooni.

Määruskaebuse esitamise õiguse piiramine käibki rohkem kriminaalmenetluse kohta. Kriminaalmenetluses näeme praegu seda probleemi, et väga paljud määruskaebused saavad olla eraldi vaidluste objektiks ja ka Riigikohtus näeme tihti seda olukorda, kus põhiasjas on vaidlus ammu lõppenud, kuid ikka vaieldakse näiteks selle üle, kas tema arestimine oli õiguspärane või mitte. Selle teema peaks põhjalikult üle vaatama ja väga üksikud määrused võiksid olla vaidlustatavad eraldi ning reeglina peaks määruse vaidlustamine toimuma koos põhikohtuasjaga.

Erikohtute idee minu hinnangul ei toimiks Eestis ja pigem võiks spetsialiseeruda kohtunikud, mitte kohtud. Eelotsuse taotlemist ja pilootkohtu temaatikat ei pea ma samuti perspektiivikaks, kuna see töötaks hoopis teistsuguses õiguslikus olustikus. Pilootkohtu asjad on põhimõtteliselt kõik Riigikohtu lahendid, kuna nendest juhindutakse ja need loovad pretsedenti.

Lepitamismenetlust pooldan ja kriminaali valdkonnas on lepitajate süsteem ja professionaalsed lepitajad olemas.

Arvan, et esimeses astmes ei peaks taastama kolmeliikmelist kohtukoosseisu, kuna lähiminevikus see just meil oli ja selle taastamist peaks põhjalikult selgitama. Sellest loobuti eeskätt põhjusel, et kolme kohtuniku pole mõistlik ühe asja arutamisega kinni panna.

Eelvaidlustusorganite süsteemi vajalikkuse tuvastamiseks tuleks analüüsida, kui palju nad annavad oma tegevusega esimese astme kohtutele ressursi kokkuhoidu. Kui selgub, et kõik asjad kaevatakse edasi kohtusse, siis ei ole nendel organitel mingit mõtet.

Süvendatult tuleks tegeleda ringkonnakohtusse filtrite tekitamisega arvestades iga menetluse spetsiifikat ja see teema vajaks sisulist ning süvendatud analüüsi. Juunikuisel KHN-i istungil võiksime seda teemat uuesti arutada.

Otsus: KHN avaldab arvamust menetlusseadustike rakendusanalüüsi töögrupi ettepanekute osas.

6. Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Luha: 2017. aasta alguseks on prognoositud umbes sama vanade asjade hulk, mis oli 2016. aastal. See tähendab seda, et praeguste võimaluste ja asjade lahendamise intensiivsuse juures jääb asjade arv samaks. Aruandluse mõte on see, et on teatud hulk vanu asju, mida hoiame kohtu esimehe pilgu all. Väga vanu asju meil enam ei ole, põhilised on 3-4 aasta vanused asjad.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

7. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest poolleiolevatest temadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Riigikohus, Liis Lindström

Lippus: Viru Maakohtu kohtuniku konkursid ei olen enam ebaõnnestunud nagu varasemalt. Viimasel konkursil ebaõnnestus vaid ühe koha täitmine. Täiendavaid meetmeid peale võimaliku palgakoefitsiendi ei ole plaanis seal rakendada ja koefitsiendi küsimust tuleks vaadata koostoimes ametnike palga küsimusega. Kohtunike järelkasvu ootame peamiselt kohtuametnike hulgast. 2018. aasta riigieelarve strateegia lisaraha küsime muuhulgas ka Ida-Virumaal palgakoefitsiendi kohaldamiseks.

HKMS-i eelnõu läheb kooskõlastusringile detsembrikuus.

Seoses asenduskohtuniku instituudi väljatöötamisega ei ole hetkel ministeeriumis KHN-i ettepaneku osas – moodustada instituudi väljatöötamiseks töögrupp – tegevusi planeeritud ei ole ja ei ole kavas neid ka planeerida.

Omnivaga peame läbirääkimisi, et menetluskirjelduste kättetoimetamisel oleks väljastusteade informatiivsem. Ootame hetkel nende ettepanekuid.

Tartu Ringkonnakohtu ruumiprobleemi lahendamise tegeleme. Projekt on töös, kuid infot selle kohta veel KHN-ile jagada ei ole. RKAS ja ministeerium ei ole veel Tartu kohtumaja planeeringut arutama jõudnud, kuna puuduvad joonised. Eelduslikult jõutakse kohtuga asja arutama jaanuarikuus.

Præguse koormuspunktide süsteemiga ei saa rahul olla ja otsustamisel on, kas tuleks moodustada uus laiapõhjaline töörühm või kutsuda kokku kitsas otsustajate ring. Arvan, et suviseks KHN-i istungiks on selge, kuidas me selle teemaga edasi tegeleme.

Loodame kriminaalmenetluse revisjonist lahendust Pärnu Maakohtu ettepanekule juurutada helisalvestuste kasutamist ja kaotada kirjalikud protokollid.

Alates 2016. aasta oktoobrist ei edasta kohtud enam abiellu asjades Statistikaametile statistilisi andmeid paber kandjal.

Luha: Statistikaamet ootab andmeid kohtute, mitte kohtumajade kaupa, seega koguge andmed kokku ja edastage neile digitaalselt koondaruanne.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

8. Info 2017. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Täiskogu toimub Tartus kahepäevasena nagu ka varasemalt. Esimesel päeval ehk neljapäeval 9. veebruaril toimub Tartu Ülikooli muuseumi valges saalis Riigikohtu esimehe vastuvõtt ja reedel, 10. veebruaril ERM-i konverentsisaalis kohtunike täiskogu. Täiskogu teema on seotud menetlusõigusega ja ettekande on lubanud teha kõik Riigikohtu kolleegiumide esimehed ning oleme palunud ettekande Strasbourgi praktika osas Maris Kuurbergilt, kes on Vabariigi Valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus. Päevakord saadetakse välja jaanuari alguses.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp 09.12.2016. a kell 14.25

/allkirjastatud digitaalselt/

Priit Pikamäe
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Aliis Pihkva
Protokollija